

Opgave 1 Gewetensbezwaarde ambtenaren

Bij deze opgave horen de teksten 1 tot en met 3 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Op 3 september 2012 ondertekenden diverse politieke partijen het zogenaamde 'Roze Stembusakkoord'. In het 'Roze Stembusakkoord' legden de partijen vast een aantal kwesties te gaan regelen op het gebied van de emancipatie van lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen en transgenders (LHBT'ers). Dit gebeurde op initiatief van GroenLinks en onder begeleiding van het COC Nederland. Het COC Nederland is een organisatie die opkomt voor de belangen van LHBT'ers. Een van de afspraken die in het 'Roze Stembusakkoord' staat is de afschaffing van de gewetensbezwaarde ambtenaar, de zogenaamde 'weigerambtenaar'. In 2012 heeft D66 een wetsvoorstel ingediend dat een einde moet maken aan het fenomeen van gewetensbezwaarde ambtenaren. De teksten 1 tot en met 3 gaan hierover.

Lees tekst 1.

Sinds 2001 staat het vraagstuk van de gewetensbezwaarde ambtenaren regelmatig hoog op de politieke agenda. Of een maatschappelijk vraagstuk op de politieke agenda komt, hangt af van een aantal vragen.

- 2p 1 Welke vragen zijn dit? Noem er drie.

Lees tekst 2.

Het proces van politieke besluitvorming kan worden beschreven met het barrièremodel, zo ook het proces van politieke besluitvorming over de gewetensbezwaarde ambtenaar. Uit tekst 2 blijkt dat er op 22 februari 2013 al een of meer barrières genomen zijn.

- 2p 2 Wat is de eerstvolgende barrière (let op: geen nummer noemen) in dit proces van politieke besluitvorming die genomen moet worden om tot het verbod op gewetensbezwaarde ambtenaren te komen? Licht je antwoord toe met behulp van een citaat van een zin(sdeel) uit tekst 2.

Politieke partijen vervullen verschillende functies in het besluitvormingsproces.

- 2p 3 Leg uit welke functie van politieke partijen D66 heeft vervuld.

Zie tekst 2.

De Tweede Kamer heeft verschillende formele middelen tot haar beschikking om haar taken zo goed mogelijk uit te voeren.

- 2p 4 Van welk formeel middel heeft D66 gebruikgemaakt? Bij welke taak van de Tweede Kamer hoort dat middel?

Zie tekst 2.

Bij het voorstel hebben de D66-indieners Dijkstra en Schouw een 'memorie van toelichting' geschreven. In deze toelichting schrijven zij dat in het geval van gewetensbezwaarde ambtenaren van de burgerlijke stand een fundamenteel kenmerk van de democratische rechtsstaat in het geding is, namelijk: het legaliteitsbeginsel.

- 2p 5 Leg uit waarom volgens D66 het toestaan van gewetensbezwaarde ambtenaren in strijd is met het legaliteitsbeginsel. Geef eerst aan wat het legaliteitsbeginsel inhoudt.

Eind 2012 heeft de Raad van State advies uitgebracht over het voorstel. De Raad van State was van mening dat een wettelijk verbod op gewetensbezwaarde trouwambtenaren niet noodzakelijk is. De beoordeling of er ruimte kan bestaan voor gewetensbezwaarde ambtenaren kan volgens de Raad van State worden overgelaten aan de gemeenten.

Uit tekst 2 blijkt dat het wetsvoorstel ondanks dit advies toch behandeld zal worden in de Tweede Kamer.

- 2p 6 Noem twee formele middelen die Tweede Kamerleden kunnen inzetten die het niet eens zijn met dit wetsvoorstel.

Lees tekst 3.

COC Nederland vindt dat het wetsvoorstel geen definitief einde van het fenomeen van de gewetensbezwaarde ambtenaar bewerkstelligt en wil dat de Tweede Kamer de kwestie direct definitief regelt. Het COC Nederland is een pressiegroep.

- 2p 7 Noem twee machtsmiddelen of -bronnen van het COC die kunnen bijdragen aan de invloed van het COC op de politieke besluitvorming over de gewetensbezwaarde ambtenaar. Je moet deze uit de tekst kunnen afleiden.

Zie tekst 3.

De omgeving van het Nederlandse politieke systeem heeft invloed op de politieke besluitvorming.

- 1p 8 Noem een omgevingsfactor die van invloed is op de politieke besluitvorming over het verbod op gewetensbezwaarde ambtenaren, die te herkennen is in tekst 3.

Mensen die voor het afschaffen van gewetensbezwaarde ambtenaren zijn én mensen die tegen het afschaffen van gewetensbezwaarde ambtenaren zijn, kunnen om hun gelijk te halen, zich beroepen op eenzelfde kenmerk van de democratische rechtsstaat.

- 3p 9
- Noem een kenmerk van de democratische rechtsstaat waarop beide groepen zich kunnen beroepen.
 - Geef aan hoe mensen die voor het afschaffen van gewetensbezwaarde ambtenaren zijn, zich op dit kenmerk kunnen beroepen.
 - Geef ook aan hoe mensen die tegen het afschaffen van gewetensbezwaarde ambtenaren zijn, zich op dit kenmerk kunnen beroepen.

De VVD en de PvdA behoren tot twee verschillende politieke stromingen, maar steunen beide het wetsvoorstel van D66 over gewetensbezwaarde ambtenaren.

- 2p 10
- Geef een voorbeeld van een ideologisch uitgangspunt op basis waarvan de VVD het wetsvoorstel van D66 over gewetensbezwaarde ambtenaren kon steunen.
 - Geef een voorbeeld van een ander uitgangspunt op basis waarvan de PvdA het wetsvoorstel van D66 over gewetensbezwaarde ambtenaren kon steunen.

Politieke partijen en standpunten kunnen op verschillende manieren ingedeeld worden. Twee mogelijke indelingen zijn:

- conservatief of progressief
- confessioneel of niet-confessioneel

- 1p 11
- Is wat D66 met het wetsvoorstel over gewetensbezwaarde ambtenaren wil bereiken volgens jou conservatief of progressief te noemen? Licht je antwoord toe met behulp van de definitie van het door jou gekozen begrip.
- 1p 12
- Leg uit of het wetsvoorstel volgens jou beter bij confessioneel of bij niet-confessioneel past.

Opgave 1 Gewetensbezwaarde ambtenaren

tekst 1

Gewetensbezwaarde ambtenaren: een verkorte historische achtergrond

Sinds 1 april 2001 staat in Nederland het huwelijk ook open voor twee personen met een homoseksuele geaardheid. Huwelijken worden vol-
5 trokken door ambtenaren van de burgerlijke stand. Zij zijn in dienst bij gemeenten. Sommigen van hen hebben gewetensbezwaren tegen huwelijken van twee personen van
10 gelijk geslacht. Daarom weigeren zij die huwelijken te voltrekken. Zij worden vaak als ‘weigerambtenaren’¹⁾ aangeduid. (...)

In het in 2007 gepresenteerde
15 regeerakkoord van het kabinet-Balkenende IV was een passage opgenomen, waarin stond dat de rechtszekerheid van gewetensbezwaarde ambtenaren veilig gesteld
20 zou worden. Met betrekking tot de werving en selectie van nieuwe trouwambtenaren nam het kabinet in

het debat over het regeerakkoord het standpunt in, dat gemeenten daar-
25 omtrent een eigen beleid mochten voeren en dat zij de eis mochten stellen dat sollicitanten alle huwelijken voltrekken. (...)

In november 2011 nam de Tweede
30 Kamer een motie van het Kamerlid Van Gent aan, waarin de regering werd verzocht om met een wettelijke regeling een einde te maken aan het fenomeen van de ‘weigerambtenaar’. (...)

35 In juni 2012 liet het kabinet weten dat het kabinet, gelet op zijn demissionaire status, het innemen van een inhoudelijk standpunt overliet aan een volgend kabinet. Voor het
40 Kamerlid Schouw was dit aanleiding om aan te kondigen dat de fractie van D66 een wetsvoorstel in zou dienen.

naar: www.d66.nl/wp-content/uploads/2012/08/Memorie-van-toelichting-weigerambtenaren.pdf, augustus 2012

noot 1 De term ‘weigerambtenaren’ wordt hier door de D66-leden Dijkstra en Schouw gebruikt in de memorie van toelichting op het door hen gedane wetsvoorstel. De leden van de SGP-fractie hebben in een reactie hierop te kennen gegeven de term ‘weigerambtenaren’ diskwalificerend te vinden en de indieners van het wetsvoorstel gevraagd of zij overwogen hebben om deze term te vermijden. (nr. 7, verslag) In een nota naar aanleiding van het verslag antwoorden de indieners dat zij de term neutraal-beschrijvend van aard vinden en gebruiken omdat hij in het Nederlands volledig ingeburgerd is. Zij geven aan de term niet in het wetsvoorstel te hebben opgenomen, waarin zij voor een andere, bredere omschrijving hebben gekozen, maar de term ‘weigerambtenaren’ voor gebruik in andere stukken wel geschikt te achten. In de teksten 1 tot en met 3 wordt (onder andere) de term ‘weigerambtena(a)r(en)’ door de schrijvers gebruikt. In de opgaven wordt niet gesproken van ‘weigerambtenaren’, maar van gewetensbezwaarde ambtena(a)r(en).

tekst 2

Kamer schaft nog dit jaar ‘weigerambtenaar’ af

Het afschaffen van de ‘weigerambtenaar’ is een flinke stap dichterbij gekomen, nu het wetsvoorstel van D66-Kamerleden Gerard Schouw en Pia Dijkstra klaar is voor plenaire behandeling in de Tweede Kamer. Het kabinet-Rutte II (VVD en PvdA) schaarde zich eerder al achter het voorstel van D66, het afschaffen van de gewetensbezwaarde ambtenaar staat ook in het regeerakkoord. Het wetsvoorstel gaat naar verwachting door zowel de Tweede als Eerste Kamer. (...)

Ondanks dat het homohuwelijk al in 2001 is ingevoerd, is het nog steeds mogelijk dat een ambtenaar van de burgerlijke stand vanwege persoonlijke bezwaren weigert om het homohuwelijk te sluiten. Het wetsvoorstel van D66 maakt hier een einde aan.

naar: www.d66.nl, 22 februari 2013

(...)

Roze Stembusakkoord

Het wetsvoorstel maakt onderdeel uit van het ‘Roze Stembusakkoord’ dat ondertekend is door onder andere D66, VVD, PvdA, SP, PVV en GroenLinks. (...)

Gewetensbezwaren geen reden

De christelijke partijen zijn geen voorstander van de wet en zijn van mening dat een ambtenaar van de burgerlijke stand gewetensbezwaren mag hebben. Pia Dijkstra: “Uiteraard mag een ieder gewetensbezwaren hebben. Maar indien je bezwaar hebt om een huwelijk tussen twee mannen of vrouwen te sluiten, moet je niet de keuze maken om ambtenaar van de burgerlijke stand te worden. In die functie is neutraliteit een groot goed en hoor je de wet uit te voeren.”

tekst 3

COC wil definitief einde ‘weigerambtenaar’

COC Nederland roept de Tweede Kamer op om een definitief einde te maken aan het fenomeen ‘weigerambtenaar’. De Kamer behandelt woensdag een wetsvoorstel van D66 over de kwestie. Volgens het wetsvoorstel van D66 mogen gemeenten geen nieuwe ‘weigerambtenaren’ benoemen. Het voorstel biedt géén definitieve oplossing voor zittende ‘weigerambtenaren’, noch voor ambtenaren van de burgerlijke stand die na hun benoeming gewetensbezwaren

krijgen. Daardoor kan het fenomeen in beginsel voor onbepaalde tijd voortbestaan. “Het is positief dat het aantal ‘weigerambtenaren’ met dit voorstel op termijn sterk zal afnemen. Wij vragen de Kamer om nu door te pakken en de kwestie direct definitief te regelen”, aldus COC-voorzitter Tanja Ineke. (...) Volgens het COC gelden dezelfde principiële argumenten tegen nieuwe ‘weigerambtenaren’ ook voor zittende ‘weigerambtenaren’. Verder

signaleert het COC dat uit recente
rechtspraak van het Europees Hof
30 voor de Rechten van de Mens blijkt
dat er geen juridische bezwaren

naar: www.coc.nl, 28 mei 2013

bestaan tegen een regeling waarmee
zittende 'weigerambtenaren' uit hun
functie worden ontheven.

Opgave 2 Massamedia

Bij deze opgave horen de teksten 4 tot en met 6 uit het bronnenboekje.

Inleiding

De afgelopen jaren maakte de levensbeschouwelijke omroep HUMAN samen met de redactie van het onderzoeksprogramma Argos van de VPRO een serie afleveringen over het onderwerp medialogica. Zowel het radioprogramma Argos als de tv-serie Medialogica zijn gemaakt op basis van onderzoeksjournalistiek. Tekst 4 is een deel van een interview met de eindredacteur van het onderzoeksprogramma Argos. Een van de afleveringen van de serie Medialogica ging over taakstraffen (tekst 5). De levensbeschouwelijke omroep HUMAN wordt volgens de bezuinigingsplannen die staatssecretaris Dekker in december 2012 aan de Tweede Kamer stuurde, vanaf 2016 niet meer gefinancierd (tekst 6).

Lees tekst 4.

Nieuws is het resultaat van een selectieproces. Voor de consument het nieuws gepresenteerd krijgt, passeert het meerdere filters.

- 4p 13 Noem twee filters die zijn te herkennen in tekst 4. Geef bij ieder filter een bijpassend citaat met regelnummers.

Zie tekst 4.

In tekst 4 zegt Kees van den Bosch dat het belangrijk is dat er mensen zijn "Van wie je erop kunt vertrouwen dat ze iets goed uitzoeken en dat wanneer zij iets vertellen, het ook waar is" (regels 39-42).

Onderzoeksjournalistiek moet voldoen aan een aantal journalistieke normen om zo betrouwbaar en objectief mogelijk te zijn.

- 3p 14 a Geef een journalistieke norm die te herkennen is in de regels 53-75 van tekst 4. Geef bij deze journalistieke norm ook een passend citaat met regelnummers.
b Noem nog een andere journalistieke norm.

Zie tekst 4.

Het is duidelijk dat het onderzoeksprogramma Argos de onderzoeksfunctie vervult. Massamedia kunnen nog andere functies vervullen, zoals de informatieve functie. Binnen deze brede informatiefunctie zijn verschillende functies te onderscheiden.

- 4p 15 Noem twee van deze functies die te herkennen zijn in tekst 4. Onderbouw je keuze voor de betreffende functie met behulp van een passend citaat.

In de aankondiging van de eerste aflevering van de serie 'Medialogica' stond onder andere het volgende:

"De overval op een buschauffeur in Gouda leidt tot 197 krantenberichten over het buurtje Oosterwei en de 'Marokkaanse reljeugd' die er de boel onveilig maakt. (...) Volgens Haagse politici staat het land in brand. Geert Wilders wil het leger uit Uruzgan terughalen om de orde te herstellen in wat volgens *De Telegraaf* een 'vrijstaat voor tuig' is. Hoe de werkelijkheid het loodje legt door de scoringsdrift van media en politiek in een op hol geslagen komkommerland."

In de aankondiging werd bovenstaand verschijnsel ook aangeduid met een begrip uit de communicatiewetenschap.

- 2p 16 Leg uit welk begrip uit de communicatiewetenschap van toepassing is op de beschrijving in de aankondiging.

Lees tekst 5 en zie de regels 7 tot en met 28 van tekst 5.

De manier waarop een onderwerp wordt gebracht, is een keuze die door de journalistiek gemaakt wordt.

Er bestaan verschillende theorieën over de invloed van massamedia.

- 2p 17 Met welke theorie over de invloed van de media is het ontstane beeld van rechters als zachte heelmeesters te verklaren? Geef ook een omschrijving van deze theorie.

Lees de regels 1 tot en met 13 van tekst 6.

De levensbeschouwelijke niet-ledengebonden omroepen worden met ingang van 2016 niet meer gefinancierd. Van sommige omroepen worden de programma's (of een selectie daarvan) ondergebracht bij een andere publieke omroep.

- 2p 18 Welke publieke omroep ligt qua identiteit voor de RKK het meest voor de hand om zich bij aan te sluiten? Leg je antwoord uit.

Lees de regels 13 tot en met 52 van tekst 6.

- 4p 19 Als je uitgaat van de drie uitgangspunten van het mediabeleid, welke twee uitgangspunten van het mediabeleid zullen dan volgens Janssens in het gedrang komen? Leg je antwoord uit.

Zie de regels 53 tot en met 68 van tekst 6.

Tekst 6 is afkomstig van de website van HUMAN. De schrijver stelt dat juist het onderscheid tussen HUMAN en de commerciële omroep erg duidelijk is.

- 2p 20 Noem twee redenen waarom de programma's van HUMAN en commerciële omroepen van elkaar verschillen.

Opgave 2 Massamedia

tekst 4

'Je bent altijd bang dat je die ene diamant weggooit'

Kees van den Bosch (60) bepaalt als eindredacteur van het onderzoeksprogramma Argos mede welk verhaal wordt uitgezocht. "Soms moet je een lange adem hebben."

"Toen ik laatst van vakantie terugkwam, stond er een grote, kartonnen doos op mijn bureau met daarin een dikke ordner en een briefje: 'Beste mensen van Argos, zoek dit eens uit.' Dat is de droom van elke eindredacteur. Ik besteed een groot deel van mijn tijd aan het beoordelen van tips. Negen van de tien keer leidt dat tot niets, maar je bent altijd bang dat je die ene diamant weggooit. (...)

In de twintig jaar dat Argos bestaat, hebben we nooit een documentaire hoeven rectificeren. Het geheim? Probeer jezelf nooit te overschreeuwen. (...) Je moet iets alleen als feit brengen als je het 100 procent zeker weet. Misschien haal je daardoor niet Teletekst of de voorpagina van *de Volkskrant*, maar op de lange termijn houd je er een goede naam aan over. Ons doel is simpel: vragen stellen, nieuwsgierig zijn en ontrafelen. We controleren de macht, dat is onze taak. Greenpeace is ook een macht,

de Vogelbescherming ook. We bekijken iedereen kritisch. Dat vind ik ook een deel van onze rechtvaardiging. Op internet is voor elke mening wel ondersteunende informatie te vinden. Dan is het belangrijk dat er mensen zijn die een soort keurmerk hebben. Van wie je erop kunt vertrouwen dat ze iets goed uitzoeken en dat wanneer zij iets vertellen, het ook waar is. (...) Als je iets niet zeker weet, wees dan eerlijk over hoe twijfelachtig je basis is. Eigenlijk doen wij het niet anders dan andere journalisten, het enige grote verschil is tijd. We zijn met acht redacteurs, gemiddeld besteedt een redacteur zo'n zes weken fulltime aan research voor een uitzending. Maar als het nodig is, kan iemand ook een half jaar met een onderwerp bezig zijn.

Aan onze scoop¹⁾ over ruziënde artsen op de longafdeling van het VU Medisch Centrum is maandenlang bellen, praten en koffiedrinken in hotels voorafgegaan. Je moet het vertrouwen van mensen winnen om ze zover te krijgen dat ze alles vertellen. Een redacteur raakt daardoor helemaal verward in zo'n verhaal. Dan is het mijn taak om te zeggen 'Ho, ho, waar ben je mee bezig?'

65 Wordt het wel iets?' Toen we stukken binnenkregen die bevestigden wat zijn bronnen hem hadden verteld, wisten we: nu hebben we groot nieuws.

(...) Bijna de helft tot een derde van 70 onze verhalen leidt tot Kamervragen of iets van beweging in de politiek. Dat geeft een kick, maar ook een zekere druk. Het zal toch niet gebeuren dat we onder mijn leiding 75 de fout in gaan?"

naar: de Volkskrant, 26 januari 2013

noot 1 een scoop = een journalistieke primeur

tekst 5

Argos-TV medialogica: dossier taakstraf

Aflevering 6

Vijf jaar geleden onthulde het televisieprogramma ZEMBLA voor het eerst cijfers over taakstraffen in Nederland. Daders van ernstige 5 gewelds- en zedendelicten zouden vaak weggelaten met een taakstraf. De onthulling ontketende verontwaardigde reacties in politiek en samenleving. Kranten namen de berichtgeving van ZEMBLA over en er 10 ontstond een beeld van rechters als zachte heelmeeesters. Rechters en aanklagers herkenden hun eigen praktijk niet in de feiten. 15 De Raad voor de Rechtspraak en het Openbaar Ministerie lieten daarop hun eigen onderzoek volgen. Zij kwa-

men tot de conclusie dat het beeld dat ZEMBLA schetste grotendeels 20 niet klopte. Maar het tij bleek niet te keren. Hoewel diverse deskundigen in de uitzending van ARGOS aangeven dat taakstraffen al jarenlang een effectieve, humane en kostenbesparende wijze van straffen zijn, won het 25 beeld van de softe rechters die geen vuist konden maken tegen de oprukkende criminaliteit. 'Medialogica' over hoe het verschil 30 tussen werkelijkheid en beeld kon ontstaan. Hoe politici, journalisten en beleidsmakers verstrikt raakten in de donkere krochten van de mediawerkelijkheid.

naar: www.human.nl, geraadpleegd augustus 2013

tekst 6

‘Het mediabeleid rond HUMAN is vooral heel pijnlijk’

(...) Donderdag 6 december 2012 verstuurde staatssecretaris Sander Dekker zijn ‘media-brief’ naar de Tweede Kamer waarin hij de uit-
5 werking van de bezuinigingen op de publieke omroep toelichtte. De levensbeschouwelijke ‘2.42-omroepen’, zoals HUMAN, worden met in-
gang van 2016 niet meer gefinancierd. (...)
10 Dekker ziet levensbeschouwelijke programmering als een taak voor de algemene omroepen. HUMAN-directeur Bert Janssens: “Als
15 programma’s zoals de onze worden ondergebracht bij andere omroepen dan gaat onder andere de kennis en expertise van de humanistische
beweging verloren. Op dit moment
20 werkt HUMAN nauw samen met humanistische organisaties zoals het Humanistisch Verbond, Humanitas, Hivos, HVO, UvH en anderen. Dat levert bijzondere programma’s op,
25 die zonder een directe band met hen nooit gemaakt zouden worden.”
Volgens Janssens verliest de overheid het belang van minderheden uit het oog. “De meerderheid voert zijn
30 ideeën uit. Nu eens dit, dan weer dat. De kiezer heeft gesproken, zeggen ze dan.”
“Tijdens het Kamerdebat van afgelopen maandag bleek dat politici

35 denken dat onze (...) samenleving langs politieke en sociale lijnen in te delen is. (...) Maar dat gebeurt net zo goed langs levensbeschouwelijke
lijnen. En dan zijn ineens, zoals bij
40 het Humanistisch Verbond, VVD’ers en SP’ers met elkaar verbonden. Een omroep als HUMAN maakt zijn programma’s niet alleen voor de eigen achterban, maar ook voor
45 andersdenkenden die zo kennis nemen van het humanistisch perspectief op ontwikkelingen in de samenleving. De publieke omroep moet de plek bij uitstek zijn waarin
50 levensbeschouwelijke stromingen autonoom hun stem kunnen laten horen.”
De verbazing rond het stopzetten van de financiering voor HUMAN en de
55 andere 2.42-omroepen is groot. Op weinig terreinen is immers het onderscheid met de commerciële omroep zo duidelijk aanwijsbaar. (...)
Ondertussen onderzoekt HUMAN zijn
60 toekomst. Janssens: “Daar waren we natuurlijk al langer mee bezig.
Afhankelijk zijn van politieke grillen, dat ligt niet in de lijn van een humanistische organisatie. Met de steun
65 die we ondervinden van onze achterban, van kijkers en luisteraars, gaan we moedig voorwaarts. Maar eerst doet het even pijn.”

naar: www.human.nl, 14 december 2012

Opgave 3 Criminele meisjes en vrouwen

Bij deze opgave hoort tekst 7 uit het bronnenboekje.

Lees tekst 7.

Er zijn verschillende manieren om de omvang van criminaliteit te meten. Uit tekst 7 valt op te maken dat de onderzoekers van de VU en UvA zich onder andere gebaseerd hebben op verschillende kwantitatieve methodes van onderzoek.

- 4p 21 Van welke twee verschillende kwantitatieve onderzoeksmethodes hebben de onderzoekers van de VU en UvA gebruikgemaakt? Geef bij beide methodes een passend citaat met regelnummers uit tekst 7.

Zie de regels 28 tot en met 33 van tekst 7.

- 2p 22 Geef een sociaalpsychologische verklaring voor het gedrag van jonge meisjes, zoals genoemd in de regels 28-33, die meer betrokken zijn bij criminaliteit dan gedacht. Betrek in je antwoord het begrip 'neutralisatie'.

In een persbericht van de Vrije Universiteit Amsterdam over het onderzoek naar criminele meisjes en vrouwen staat onder andere geschreven:

“Belangrijke verschillen in achtergronden van criminaliteit bij jongens en meisjes zijn factoren in de opvoeding en individuele kenmerken. Zo is supervisie bij meisjes bijvoorbeeld minder belangrijk dan een goede relatie met de ouder, vooral de moeder. Conflicten en problemen in de relatie met de moeder zijn een groot risico bij meisjes.”

Conflicten en problemen in de relatie met de moeder vergroten het risico op crimineel gedrag bij meisjes.

- 2p 23 Leg uit met welke sociologische theorie over oorzaken van criminaliteit dit verklaard kan worden.

In het persbericht (zie de inleiding op vraag 23) staat ook dat vrouwen steeds meer zichtbaar zijn in netwerken van georganiseerde misdaad. Met Europese regelgeving kan Europa proberen de georganiseerde misdaad aan te pakken.

De Raad van de Europese Unie, in het kort ook wel de Raad genoemd, speelt een rol in het proces van Europese regelgeving.

- 2p 24 a Wie zit er voor Nederland in de Raad van de Europese Unie als er gesproken wordt over georganiseerde misdaad?
b Wat is de taak van de Raad van de Europese Unie bij Europese regelgeving?

Opgave 3 Criminele meisjes en vrouwen

tekst 7

Crimineel is steeds vaker een vrouw

De criminaliteit onder vrouwen stijgt. Zij plegen niet alleen diefstallen, maar maken ook carrière in de drugs-
5 handel, stichten branden en zijn ge-
welddadig bij vecht- en steekpartijen. Dat schrijft het *Algemeen Dagblad* op basis van onderzoek van de Vrije
Universiteit (VU) en de Universiteit
van Amsterdam (UvA).

10 Jaarlijks komen 30.000 vrouwen en meisjes vanaf 12 jaar met de politie in aanraking, tegen 160.000 mannen. Eén op de vijf verdachten is daarmee
15 vrouw. Het aantal vrouwen dat werd opgepakt voor het plegen van geweld verdubbelde in de laatste 16 jaar.
“Ze maken vaker een criminele

carrière dan werd gedacht. Het aan-
deel verdachte vrouwen overstijgt
20 bijvoorbeeld het aantal mannen dat wordt verdacht van een zedendelict. Het is veel forser dan werd aange-
nomen”, zegt onderzoekster Anne-
Marie Slotboom. Criminaliteit door
25 meisjes en vrouwen is te lang ge-
bagatelliseerd en te weinig onder-
zocht, denken de onderzoekers.
(...)

Jonge meisjes blijken bovendien
vaker lid van jeugdgroepen en ben-
30 des dan gedacht. “Hun wordt meestal
geen actieve rol toebedeeld, terwijl
ze zelf ook delicten zeggen te ple-
gen.”

naar: www.ad.nl, 22 januari 2013

Opgave 4 Opsporingsberichtgeving

Bij deze opgave horen de teksten 8 en 9 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Een van de middelen die een officier van justitie kan inzetten in het opsporingsonderzoek is opsporingsberichtgeving. Via opsporingsberichtgeving vragen Openbaar Ministerie en politie via de media het publiek om hulp om voor het onderzoek relevante informatie te verkrijgen. Het vertonen van filmbeelden van een delict is een voorbeeld van opsporingsberichtgeving. Het OM kan besluiten om filmbeelden van een delict te vertonen (tekst 8). De rechtbank kan oordelen dat het uitzenden van filmbeelden niet op zijn plaats was (tekst 9).

Lees tekst 8.

Bij de opsporingsberichtgeving 'nieuwe stijl', zoals geschetst in tekst 8, kan zich het dilemma van de rechtsstaat voordoen.

- 4p 25 Leg uit hoe het dilemma van de rechtsstaat aan de orde kan komen bij het vertonen, door het OM, van beelden van ernstige delicten.

Vanaf het einde van de vorige eeuw heeft de overheid (steeds meer) een integraal veiligheidsbeleid ontwikkeld. Een voorbeeld daarvan is Burgernet.

- 2p 26 Leg uit dat het vertonen van beelden van ernstige delicten past in de ontwikkeling naar een steeds meer integraal veiligheidsbeleid.

- 2p 27 Leg uit dat de opsporingsberichtgeving zoals beschreven in tekst 8, zowel een preventieve als een repressieve werking kan hebben.

Zie tekst 8.

Er bestaan verschillende theorieën over de oorzaken van criminaliteit. Eén van deze theorieën is de rationele keuzetheorie.

- 2p 28 a Geef een beschrijving van de rationele keuzetheorie.
b Leg vervolgens uit dat je met behulp van de rationele keuzetheorie de aanpak van het OM, om beelden van ernstige misdrijven uit te zenden, kunt onderbouwen.

Zie de kop van tekst 8.

Het Openbaar Ministerie laat de opsporingsberichtgeving niet uitzenden voor de kijkcijfers. Diverse media hebben echter wel behoefte aan hoge kijkcijfers. Deze behoefte heeft een belangrijke invloed op de beeldvorming over criminaliteit.

- 2p 29 Leg het verband uit tussen de behoefte van massamedia aan hoge kijkcijfers en de beeldvorming over criminaliteit.

Lees tekst 9.

Uit tekst 9 blijkt dat er bij de aanpak van criminaliteit een spanningsveld kan ontstaan tussen de verantwoordelijkheden van de verschillende machten van de trias politica.

- 3p **30** a Tussen de verantwoordelijkheden van welke twee machten is er in dit geval een spanningsveld?
b Leg uit welke spanning er tussen de verantwoordelijkheden van deze twee machten is.

Zie tekst 9.

De rechter heeft de hoofdverdachte tot 10 maanden cel veroordeeld. Om iemand te veroordelen tot een straf, moet er aan een aantal voorwaarden voldaan zijn. Zo moet het feit strafbaar zijn, moeten alle bestanddelen van het gedrag binnen de delict-omschrijving vallen.

- 2p **31** Noem twee andere voorwaarden waaraan voldaan moet zijn voordat een rechter iemand kan veroordelen tot een straf.

Zie tekst 9.

Bij strafrecht kunnen we een onderscheid maken tussen daad(straf)recht en dader(straf)recht.

- 2p **32** Leg uit of de straf(fen) en de motivering die de rechtbank hiervoor geeft, overwegend passen bij daad(straf)recht of bij dader(straf)recht. Betrek in je antwoord het verschil tussen beide.

Opgave 4 Opsporingsberichtgeving

tekst 8

OM doet het niet voor de kijkcijfers

“We doen het niet voor de kijkcijfers. Ons doel is om meer informatie en tips te krijgen want we willen de zaak oplossen.”

- 5 Dat zegt woordvoester Martine Pilaar van het Openbaar Ministerie (OM) in Breda naar aanleiding van het opvallende aantal schokkende beelden en filmpjes van slachtoffers van misdrijven dat recent op televisie
10 vertoond is.
Het OM is steeds minder terughoudend waar het gaat om opsporings-

- berichtgeving. Vaste kijkers van programma's als Opsporing Verzocht en
15 Bureau Brabant zien wekelijks de meest gruwelijke beelden voorbij komen of horen al dan niet anoniem de verhalen van slachtoffers. (...)
20 Het vertonen van beelden van ernstige delicten (beelden van daders én slachtoffers) werpt zijn vruchten af, is de ervaring van Jeroen Steenmeijer, woordvoerder van de politie Midden-
25 en West-Brabant. Na vertoning van de beelden van een ernstige mis-

handeling regende het telefoontjes, zegt hij.
Er werden ook al snel meer namen
30 genoemd dan er verdachten waren en daarmee benoemt Steenmeijer ook meteen het grote bezwaar van de opsporingsberichtgeving 'nieuwe stijl': mensen die niets met een delict
35 te maken hebben, lopen het risico via social media aan de schandpaal genageld te worden.
Maar: de verdachten van de mishandeling meldden zich al snel.
40 Steenmeijer: "Dit soort filmpjes maken dat de kijker echt getuige is van een zaak. Dat heeft meer impact dan een nieuwslezer die droog vertelt wat er gebeurd is. De kijker ziet: 'Dit
45 kan écht niet' en is meer bereid om te reageren. Meld Misdaad Anoniem werd in het begin ook afgedaan als een kliklijn. Dat beeld is helemaal veranderd. Mensen zijn het zat en
50 willen hun steentje bijdragen aan een veiliger maatschappij."

Bureau Brabant, het opsporingsprogramma van Omroep Brabant vertoonde eergisteren schokkende
55 beelden van het letsel van een slachtoffer van een gewelddadige beroving. Het Openbaar Ministerie koos hier heel bewust voor. Martine Pilaar: "We hadden geen
60 aanknopingspunten meer. En we willen die zaak oplossen." (...) "Waar de grens ligt? Niet in zo veel liters bloed of zo veel letsel", vervolgt Pilaar. Er zijn regels, vastgelegd in
65 de Aanwijzing Opsporingsberichtgeving¹⁾ en aan de hand van een bepaalde casus maakt de zaakofficier zijn afweging. En in dit geval is geoordeeld dat het vertonen van de
70 beelden van het slachtoffer proportioneel was, al gaat daar uiteindelijk de rechter over. Kijkers kunnen gechoqueerd raken, maar dat is niet het doel. Nogmaals: doel is dat we
75 de zaak oplossen", aldus de woordvoester van het OM.

naar: Helene Schenk, BNDeStem, 20 maart 2013

noot 1 Aanwijzing Opsporingsberichtgeving: Deze aanwijzing geeft aan wat opsporingsberichtgeving inhoudt, hoe en wanneer het Openbaar Ministerie (OM) de verschillende vormen ervan kan inzetten en aan welke omstandigheden het OM daarbij nog speciale aandacht moet geven.

tekst 9

Persrechter: “Belangen afwegen voor vrijgeven filmbeelden”

De beslissing van de rechtbank Oost-Brabant om ‘strafkorting’ toe te passen in een zaak over ernstige geweldpleging in Eindhoven, heeft tot commotie geleid. Veel mensen begrijpen niet dat de rechtbank twee maanden van de celstraffen heeft afgetrokken vanwege het uitzenden van filmbeelden van de geweldpleging, met grote gevolgen voor de verdachten. Eigen schuld, is een veelgehoorde reactie. Persrechter Lieneke de Klerk legt uit waarom de rechtbank dat anders ziet.

De officier van justitie eiste 24 maanden jeugddetentie tegen de hoofdverdachte, de rechtbank legde 10 maanden op. Hoe kan dat? “De rechtbank neemt de feiten zeer hoog op”, zegt persrechter De Klerk. “Twee van de vier verdachten zijn dan ook schuldig bevonden aan poging tot doodslag. Maar de hoogst mogelijke jeugdstraf vond de rechtbank te veel. Daarbij keken de rechters naar straffen die voor soortgelijke delicten aan jeugdige daders worden opgelegd. In dit geval hebben de verdachten een blanco strafblad en deskundigen achten de kans op herhaling klein. Verder heeft de rechtbank twee maanden afgetrokken, omdat ze niet heeft kunnen vaststellen dat er bij het OM een belangenafweging heeft plaatsgevonden voordat de beelden werden vrijgegeven. (...) Uitzending van de filmbeelden heeft enorme gevolgen voor de verdachten. Hun namen en adressen zijn via internet verspreid, ze zijn bedreigd en achtervolgd, een verdachte was niet meer welkom op zijn opleiding
naar: www.rechtspraak.nl, 30 augustus 2013

en werkplek, een ander werd geweerd bij sportscholen. De kans is groot dat ze in de toekomst nog vaak met de gevolgen worden geconfronteerd. Daarnaast was er ook enorme media-aandacht. Eigen schuld, zeggen sommige mensen. Dat is wel begrijpelijk, maar het gaat hier om minderjarige jongens. In het jeugdstrafrecht ligt het accent op een pedagogische aanpak. Niet voor niets worden jeugdzaken achter gesloten deuren behandeld.”

Het uitzenden van filmbeelden helpt wel erg bij de opsporing.

“Slachtoffer en samenleving hebben groot belang bij het opsporen van de daders van zo’n ernstig misdrijf, dat staat buiten kijf. De rechtbank heeft dan ook zeker niet gezegd dat het uitzenden van beelden nooit zou mogen. Maar het OM moet daar niet lichtvaardig mee omgaan, omdat de beelden altijd via internet beschikbaar blijven. Eigenlijk verwijt de rechtbank het OM dat het niet eerst gekeken heeft of er minder ingrijpende manieren zijn om verdachten op te sporen. (...)”

Worden rechters niet wanhopig van zo veel kritiek?

“Soms zijn mensen het niet eens met het oordeel van een rechter. Dat hoort erbij, daar moet een rechter tegen kunnen. Als rechter is het je taak om in een individuele zaak een rechtvaardig oordeel te geven. Als de verdachten of het OM het daarmee niet eens zijn, kunnen zij in hoger beroep. Het OM heeft dat inmiddels gedaan in deze zaak. We zijn benieuwd hoe het gerechtshof over deze kwestie zal oordelen.”